СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 209. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 9-го вересня 1935. — VOL. XLIII. No. 209. Jersey City, N. J., Monday, September 9, 1935. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ УСПОКОЮЄ БІЗНЕСМЕНІВ ЗА СВОЮ ПРОГРАМУ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — У відповідь на лист Роя Говарда, предсідника ради директорів газет Скрипса-Говарда, котрий просив президента Рузвелта дати бізнесманам якесь запевнення щодо своєї політики, президент написав до нього лист, у котрім виложив свої наміри щодо реформ.

Президент запевняє, що довго вижиданий „віддих" для бізнесу вже осягнено, хоч „обовязок та конечність заставляє нас іти ще далі на широкім фронті більше як два роки".

Основна програма, каже президент, уже досягнула завершення. Він звертає рівночасно увагу, що реформа й виздоровлення тісно з собою звязані.

Заява президента викликала глибоке враження серед бізнесменів. На нюйорській біржі всякі вартісні папери негайно пішли вгору. Продано їх більше, ніж звичайно, і ціна їх підскочила на 1 до 4 пунктів.

РАХУЮТЬ ПОГИБЛИХ ВЕТЕРАНІВ НА 300.

ВАШИНГТОН. — Урядові обчислення числа жертв гурагану, пороблені федерального адміністрацією надзвичайної допомоги („Еф-І-Ар-Ей"), виказують, що підчас страшної бурі, що навістила південну частину Флориди, згинули коло 300 ветеранів.

Це бюро визначило на ратунок жертвам гурагану 200,000 долярів. Уряд свідомий, що треба буде дати ще більше.

В родині Роселів у Мейтком були перед гураганом 79 осіб. По гурагані осталися в живих 11.

МАЮТЬ НАДІЮ СТЯГНУТИ „ДИКСІ" ЗІ СКЕЛІ.

МАЙАМІ (Флорида). — Урядовці лінії Моргана відвідали зі знавцями палубу корабля „Диксі", що осів на коралевих рифах, та прийшли на основі заяви знавців до переконання, що корабель буде відай можна стягнути зі скелі і назад спустити на воду.

На кораблі ще далі остається капітан Сундстром з 57 людьми залоги.

Тимчасом пасажири корабля вже майже всі доїхали домів. Показується, що між ними тільки три були ранені підчас бурі.

ГОЛОВА ЮНІЇ АРЕШТОВАНИЙ ЗА ВИМУШЕННЯ.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала президента й трох інших урядників бруклинської юнії малярів, котрим вона закидає вимушування на малярських підприємцях.

Поліція каже, що урядники юнії хотіли добути безправно від одного підприємця 300 долярів, обіцяючи йому за те, що його робітники вернуться до роботи.

УБИВ СВОЮ МОЛОДУ ЖІНКУ.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Поліція арештувала 23-літнього кухаря Стенлі Овлдгема як убивника своєї 19-літньої жінки Милдред.

Її знайдено в їх мешканню без життя. Згинула, видно, від удару ножем. Муж сидів коло її тіла. Його сорочка була вся окровавлена. Ніж був схований за образом.

По довгих допитах на поліції, кажуть поліцаї, Овлдгем признався до злочину. Кажуть, що він подав за мотив свого злочину заздрість; мовляв, він убив жінку, як вона йому сказала, що хоче вернутися до свого давнішого любка, бо вона його любить. Він хотів убити й себе, але, побачивши кров, застрашився.

НАПАД НА БАНК.

НЮ ЙОРК. — Чотири узброєні бандити напали в пятницю рано на „Бенк оф Мангетан Ко." у Квінста, застрашивши урядовців револьверами, почали збирати банкову готівку.

Одна з робітниць банку сховалася в телефонову будку в банку, положилася на долівці будки, викликала поліційну стацію й сповістила поліцію про грабіж. Поліційний віз підїхав під банк якраз тоді, як бандити відїхали від нього в ждучім на них авті, забравши з собою 6,500 долярів.

Поліція дістала докладний опис бандитів і їх авта.

СУДДЯ ЗВІЛЬНЯЄ ГАЛАБУРДНИКІВ З „БРЕМЕНА".

НЮ ЙОРК. — Перед міським суддею Луисом Бродським відбулася в пятницю розправа проти 6 осіб, обвинувачених за напад на німецький корабель „Бремен" та стягнення з нього німецького прапора.

Суддя звільнив 5 з них на тій основі, що, мовляв, німецький прапор зі свастикою був для підсудних символом усіх противенств до американських ідеалів свободи, а його вивішення такою провокацією, гейби вивішення прапора піратів. Шестого підсудного, котрому закидують напад на детектива, що стеріг корабля, задержано для вирішення присяжних суддів.

Німецькі організації підносять проти рішення судді гострий протест.

ПОЇЗД НАЇХАВ НА ЧЕРЕДУ ХУДОБИ.

Поїзд залізниці Ню Йорк Сентрел наїхав 4 милі від Литл Фолс, Н. Й., на череду худоби фармера Симона Сеймура, що переходила залізничі тори. Заки машиніст здержав поїзд, залізниця вбила 15 штук худоби. Поїзд задержався потім на годину, поки робітники поїзду не усунули з торів убитих звірят.

ТОРГОВЛЯ ЖІНКАМИ.

В Румунії виловили недавно цілу банду, що під проводом Юлія Прагера схоплювала жінок і вивозила їх у чужі краї, де продавала їх за грубі гроші до домів розпусти. В минулому році вивезли вони з Румунії 297 жінок. Між арештованими торгівцями живими людьми є й девять жінок. З самих Чернівців пропали кілька дівчат і одна жінка.

49 СОНЯШНИХ ДНІВ НА РІК.

Метеорольоґічна статистика виказує, що в Польщі є на рік тільки 49 соняшних днів і приблизно 260 дощевих. Чи можна дивуватися, що люди там так рідко усміхнені?

РЕКОРД ЛИСТОНОША.

В австрійськім містечку Меріш-Альштад помер листонош Шварцер у 76 р. життя. За 40 літ зробив він 225,000 км. і щоденно виходив пересічно на 300 м. висоти. За той час міг би був обійти ввесь світ довкола 5 разів. Розніс він більше як 1 мілион листів.

ЗЛОВЖИВАННЯ Й ОШУКАНСТВА БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРОКУРАТОРА.

В Києві арештували „прокуратора" Фельдмана за зловживання, ошуканства і крадіжі. Виявилося, що Фельдман не мав ніякої освіти, але вдалось йому здобути партійний білет і таким чином зробив карієру в суді. Фельдманові грозить кара смерти.

КАРІЄРА ГАРНИХ МУЖЧИН.

З нагоди смерти кавказького князя Олекси Мдівані, що згинув у нещасливім автомобільнім випадку, преса пригадує небувалу карієру його та його братів. Було їх три. Їх батько, генерал-адютант царя Миколи, мав величезне майно. Вже за большевицької революції вступили вони до армії Врангеля та Денікіна, пізніше втекли до Парижа як еміґранти. Тут працювали як складачі та редактори при газеті в тій самій малій друкарнії, де колись видавав революційну газету Ленін. Вечорами пробували щастя у „вищому, світі", завдяки численним своїм звязкам. Але парискі сальони не були для них — трохи диких спортовців, що любили незвичайні пригоди. Виїхали вони до Америки; були гарні і мали тип непересічний, зовсім у стилі американських кавбоїв. Сергій Мдівані оженився з Полею Неґрі, коли вона була на вершку слави, і став відразу міліонером. Коли розвівся з нею, дістав гарне „відступне". Давид Мдівані оженився теж з фільмовою артисткою Мі Мюрей, яку вважали за найбільшу красуню Злучених Держав. І той розійшовся із своєю жінкою, не втративши слави одного з найбільше елеґантних мужчин.

ЖАХЛИВА БУДІВЕЛЬНА КАТАСТРОФА.

В середу, 31. липня ц. р., в год. 4.40 вранці, дійшло у Варшаві до жахливої будівельної катастрофи при вул. Фрета ч. 16. Завалилася 4-поверхова камениця, присипуючи 36 мешканців з дітьми. Підчас катастрофи мешканці тієї камениці ще спали. Щойно на відгомін спадаючих стін порвалися з переляком зі сну мешканці цієї камениці і цієї вулиці та сусідніх вулиць. Камениця, яка завалилась, походить іще з 1805 р. і є власністю д-ра Фішгавпта. До катастрофи дійшло тому, що в 1909 р. добудував власник камениці два нові поверхи над дво - поверховою офіциною. Підчас добудовування не змінили старих, уже спорохнявілих платов. Тому внутрішні стіни під натиском нового тягару розхиталися, згаданого дня вранці завалилася стеля, задня стіна, опісля горішні стіни. На місце катастрофи приїхали всі відділи вогневої сторожі, каритки ратункового поготівля, поліція, представники влади, прокуратури, суду, міністер внутрішніх справ Косцялковський, головний командант поліції ген. Кордіян Заморський та представники міської суспільної опіки. Підчас ратункової акції в годині 7-мій рано завалилася дальша частина стіни в офіцинах, а в годині 7.20 протилежна стіна. Зпід звалищ витягнули 5 осіб убитих та 16 тяжко ранених. Підчас ратункової акції ранені теж чотири особи з пожежної сторожі. На приказ прокуратора арештували адміністратора дому, Мечислава Потвора, якому мешканці цієї старої камениці звертали увагу, що стіни в їх помешканнях зарисувались. Сусідній камениці теж грозить катастрофа. Президент Варшави, Стажинський, призначив 1,000 зл. на одноразову допомогу нещасливим жертвам. У цій камениці мешкала теж Кюрі-Склодовська. Звалища вивозять з поспіхом вантажні міські самоходи, щоб скоріше відшукати засипаних.

НОВИЙ УСПІХ КРИМІНАЛІСТИКИ.

Інститут криміналістики при англійській тайній поліції повідомляє, що після довгих експериментів удалося знайти спосіб, як означати відтиски пальців злочинця, навіть коли одягне рукавички. Знайшли таке приладдя, що дає пізнати пальці і в рукавичках. Нову відкриту методу переще англійська поліція всім іншим краям.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ.

Жидівська преса повідомляє з Ломжі, що в селі Піонтніца під самою Ломжею „юнаки", що працюють над укріпленням міста, побивають кожного дня Жидів. Окного дня юнаки скинули з греблі Шаю Залешина, що зломив руку й ребро.

ТЕАТР МАРІОНЕТОК В ПРАЗІ.

Чеська преса повідомляє, що безробітні актори організують у Празі щоденні вистави театру ляльочок. Чотири рази на тиждень відбуватимуться окремі представлення для дітей.

ВИБІР ЦИГАНСЬКОГО КОРОЛЯ.

В місцевости Тардія в Румунії зїхалися представники всіх циганських родів з цілої Европи і по 11-годинній виборчій кампанії вибрали циганського короля Михайла Морку, який офіційно буде називатися Михайло Саран І. Новий король предложив негайно плян ліквідації циганських мандрівок та оселення всіх Циганів в одній місцевости. З цією метою задумує заснувати в Банаті місто Циганів. Проти цього пляну нового короля виступили Цигани, які ніяк не хочуть закинути свого мандрівного життя.

ТРИ АКТУАЛЬНІ СЛОВА.

У світовій пресі повторяються тепер постійно такі три слова: Абисинія, Етіопія й Еритрея. Один французький оріенталіст дає в журналі „Схід" пояснення цих слів. „Абисинія" це арабське слово і значить юрбу, отару; Араби назвали так країну нечего трохи прозирливо. „Етіопія" — грецьке слово, значить: країна людей з загорілою шкірою. Давні Греки називали так усі сумежні з Єгиптом території, де мешкали Мурини. У грецькій мітольоґії була теж Діяна „смаглява". „Еритрея" слово недавнього походження; так назвали 1. січня 1890 Італійці територію, що належала їм на південно-західнім березі Червоного моря. По грецьки „еритрос" значить „червоний" і у старовину Червоне море звали Еритрейським.

ОСЕЛЯ ЗПЕРЕД 2,500 ЛІТ.

На півострові біскупінського озера коло Зміна в познанськім воєвідстві викопала наукова експедиція познанського університету оселю зперед 2,500 літ. Дотепер відкопали 15 хат і сім вулиць на просторі 3,000 м. Вулиці та хати будовані з дерева і збереглись у багні в дуже доброму стані. Хати мають деревляні підлоги з камяним вогнищем посередині хати. Перед ворогом боронив оселю часткокіл, перед водою вал. В оселі знайшли багато предметів і приладів з дерева, кости, каміння та металю, деревляне колесо від воза, багато зерен збіжа, льну і гоїхи. По закінченні праць можна буде оглядати цю оселю.

УКРАЇНФУЗІНА.

Англійська преса передає за советською, що професори українського патольоґічного інституту, Гуревич і Коґан, відкрили хемічну сполуку, що може заступити кров, коли недужий потребує негайно, щоб йому її перелити. Є в ній багато звичайної соли і можна її зберігати в капсулках дуже довго. Там, де нема постійно зареєстрованих осіб, готових відступити свою кров для трансфузії, цей винахід, названий українфузіна, має величезне значіння.

ЖИДАМ НЕ ВІЛЬНО АКОМПАНІЮВАТИ.

Відомий скрипач Броніслав Губерман має від кількох літ го акомпаніятора, Зіґфріда Шульце, з яким їздить із концертами. Підчас останніх своїх виступів у берлінській опері йому заявили, що мусить розстатися з Шульцом негайно, бо він — Жид. Губерман мусів заанґажувати Француза.

ПІД НАПОРОМ СВІТОВОЇ ОПІНІЇ ІТАЛІЯ ГОДИТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ

ЖЕНЕВА. — Вже в часі нарад Ліґи Націй світова опінія почала виказувати свою силу. Делеґати французьких політичних організацій, Міжнародньої Федерації Робітничих Організацій, а також соціялістичного Інтернаціоналу почали напирати на французького премієра Ляваля, щоб він ужив цілого свого впливу в Лізі Націй на втримання мира. Після того Ляваль говорив уже отверто з італійською делеґацією, що вона не може визивати цілого світа і мусить згодитися на переговори в етіопській справі. Серед таких умовин Ліґа Націй вибрала комісію для розглянення цілого комплексу справ, звязаних із італійсько-етіопським спором. До комісії ввійшли делеґати Англії, Франції, Польщі, Еспанії й Туреччини. Комісія має за завдання знайти мирну розвязку спору.

ОСТАННЯ ОФЕРТА МУСОЛІНІЯ.

ЖЕНЕВА. — Мусоліні повідомив Францію, що він готов узяти під розвагу всякі пропозиції Ліґи, які мають на меті дати йому цілковитий протекторат над Етіопією і домінуюче становище в справах політичних та економічних. Своє становище зясував Мусоліні через італійського амбасадора у Франції, графа де Шамбрен.

ДУМАЮТЬ, ЩО ЛІҐА НАЦІЙ МАЄ ЛИШЕ ЗЛЬОКАЛІЗУВАТИ ВІЙНУ.

РИМ. — Тверда постава італійських делеґатів на нараді Ліґи Націй викликала прихильні коментарі в італійській пресі, як цього зрештою можна було надіятися. Преса твердить, що Ліґа Націй не може виключати війни, а зате її обовязки є зльокалізувати будучу війну між Італією й Етіопією й не допустити, щоб вона стала світовою.

АНҐЛІЯ МАЄ ПЛЯН КОЛЕКТИВНОЇ ЗАБЕЗПЕКИ.

ЛОНДОН. — Англійський міністер закордонних справ, сер Сеймюел Гор, прибув до Женеви з тайним пляном для колективної забезпеки мира в цілому світі. Цей плян проголосить він на засіданні Ліґи Націй.

НІМЕЦЬКИЙ ЕПИСКОПАТ ВЗИВАЄ СВЯЩЕНИКІВ ДО ОБЕРЕЖНОСТИ.

БЕРЛІН. — Німецький католицький епископат вислав до духовенства зазив, щоб воно було обережне в теперішнім положенню, щоб пильно приготовлялося до проповідей і не давало притоки владі вмішуватися в церковні справи.

276 НОВИХ КОСТЕЛІВ У ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ. — Польський похід на українські землі переводиться передусім на релігійнім відтинку. Між польськими патріотами йде тепер полеміка за те, хто був більший польський патріот: чи бл. п. львівський архиепископ Більчевський, чи його наслідник Твардовський. Патріотизм порівнують числом вибудуваних костелів у латинській львівській епархії. При нагоді цієї суперечки виявилося, що оба робили все можливе, щоб засіяти наш край польськими парохіями, експозитурами й каплицями. Нараховують, що архиепископ Більчевський, умираючи в 1923 р., залишив по собі 21 нових парохій, 96 експозитур і 328 каплиць. Його наслідник Твардовський заложив покищо 7 нових парохій, 96 експозитур і 214 каплиць. За 22 роки його влади збудовано в Галичині 276 латинських костелів і каплиць.

„ЖИДИ Й КОЗАЦЬКІ ВІЙНИ".

ЛЬВІВ. — Яке є наставлення Жидів у Галичині до українства, пізнати по статтях у жидівській газеті „Хвіля". „Жиди в обороні кордонів передзборової Польщі" це найновіша стаття Мізеса. Сказано там м. ін.: Бунт Хмельницького звертався в однаковій мірі проти польського і жидівського живла, що осіли від непамятних часів на Україні. Був це гнів народу, підюдженого „попами" проти всіх несхизматиків. Ненависть проти Жидів була на другому пляні, а в першу чергу ненависть повстанців зверталася проти шляхти й латинського духовенства. Польсько-жидівська солідарність тоді не висловлювалася лише у взаїмних прислугах, але й у спільній боротьбі на життя і смерть. В р. 1646. було на „кресах" багато Жидів-войовників, що сміливо й по геройськи боронили кожної пяди землі перед рознузданим фанатизмом ребелянтів. Потім наводить „Хвіля" ріжні поодинокі випадки жидівського геройства в боротьбі проти Українців разом з Поляками.

ЖИДИ ХОЧУТЬ СПРАВЖНЬОЇ ДЕРЖАВИ.

ВІДЕНЬ. — Тут збирається конгрес Сіоністів-Ревізіоністів, що не признають загально-жидівського світового конгресу. Ревізіоністи домагаються правдивої жидівської держави в Палестині разом із трансйорданією з більшістю жидівського населення. У конгресі бере участь велике число делеґатів, а з ними приїхали яких 2,000 гостей з Польщі, Румунії, Чехословаччини і зза океану. Провідники Ревізіоністів кажуть, що вони мають за собою цілий міліон Жидів у світі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИЇМ КОШТОМ?

Коли президент Рузвелт підняв думку, що треба завести закон про оподаткування багачів та стягнення з них до року чверть міліярда долярів, ціла низка політиків і ґазет накинулася на цю програму як на підривання народньої господарки. Щоб убити ці заходи, вороги оподаткування багачів, добре знаючи, що собаку вбити найлекше, назвавши її скаженою, назвали це негарним іменем „грабіжем багачів", котру то фразу на приказ Герста ще „справлено", назвавши її „грабіжем успішних людей".

Коли заходи оподаткувати багачів найшли таких завзятих опонентів, по ріжних стейтових леґіслятурах та міських законодатних тілах тихо й без ніякого галасу ухвалювано так звані податки від продажу („сейл текс"). Нині мають такі закони 36 стейтів. Декотрі встановили 1 процент податку від продажу, декотрі 2, а декотрі навіть 3 проценти. Три міста мають 2-процентовий податок, 2 пів-процентовий.

Податок цей платить консумент, себто споживач. Усякий, що купує якийсь товар, платить при купні податок у сумі 1, чи 2, чи 3 проценти ціни товару. Значить, хто купує більше, той платить більше податку. Виглядає це на справедливість. Хто більше може, той більше платить.

Та це тільки так поверховно. Коли приглянутися справі ближче, то вийде інакше. Коли взяти під увагу не тільки один факт купна та не загальну суму податку, плачену одною людиною, але порівняти його з цілим буджетом людини, то покажеться, що людина з річним приходом 1,000 долярів видає на такі річи, від яких платиться податок від продажу, понад 60 процентів свого приходу. Зате багатша людина, що має більше приходу, видає на такі річи, від котрих вона може платити цей податок, менше. Людина, приміром, що має річного приходу міліон долярів, видає на ці річи не цілий один процент.

З цього видно, що податок від продажі не стоїть у слушнім відношенню до можности людини платити податки. Чим більший прихід має людина та чим більше вона може платити податок, тим розмірно менше вона платить. Тому то цей податок назвали найнесправедливішим податком.

Крик багачів про „граблення успішних людей" це була тільки димова заслона, за котрою багачі накинули податковий тягар на плечі тих, які своїм маєтковим станом найменше до цього надаються.

РОЗМОВА З ҐЕН. М. КАПУСТЯНСЬКИМ

Звернувшися до п. ґенерала Капустянського з низкою питань у справі його вражінь і оцінки Державницької Манііфестації, що відбулася 1. вересня в Карнеґі Гол у Ню Йорку, ми одержали відповіди, які отсе подаємо.

— Яке вражіння, Пане Ґенерале, Ви винесли в загальному з недільного свята Українців Америки?

По довшій надумі Пан Ґенерал схвильовано відповів: „Незабутнє!"

1. Ідеольоґічний зміст і значіння Маніфестації.

„Оцінювати значіння цеї Маніфестації треба з двох сторін: з боку всеї **української справи,** і як характеристику певних настроїв та оцінки уґрупувань Українців американського континенту. Взагалі маніфестації подібного роду, як показав досвід епохи нашого державницького ренесансу, доводять про їхнє велике значіння як показчик певної сили нашого руху. Досить пригадати величаву маніфестацію Українців у Петрограді на початку революції, яка, можна сказати, відкрила очі на українську справу тодішньому проводови революційної Росії.

„Вся преса ріжних напрямків почала гостро дебатувати й узяла під увагу український рух як нову силу, що виходила на арену. Друга маніфестація в Києві під головуванням проф. Грушевського ще підсилила це вражіння серед ворожого табору, піднесла настрої свідомих Українців і причинилася до початку орґанізування українського державницького життя. В сучасний мент, коли знов **українська справа набирає першорядного значіння,** ця Маніфестація Українців свобідної Америки демонструвала перед цілим світом зріст державно-соборницької ідеї й волю до її здійснення, яка охопила не лиш Українську Націю на рідних землях під займанцем, але також маси української еміґрації в Европі й Америці. Для самогож американського континґенту Маніфестація була **іспитом** його державницької й орґанізованої зрілости, який вона так блискучо видержала! Надзвичайно характеристичними рисами цеї Маніфестації були: **1) всіми силами і способами вкластися в рішучу боротьбу за Українську Соборну Державу; 2) виявлення високої пошани й національної гордости за героїчні чини свого війська, конечна необхідність відновити українську збройну силу і всебічно піддержати революційний рух.**

„Ці засадничі думки червоною ниткою проходили у всіх промовців. Могутнє „Слава", що як грім пролунало з тисяч грудей у великій салі, було відповідю громадян на мій заклик до рішучої й остаточної боротьби за визволення України".

— Ми певні, Пане Ґенерале, що Ваша оцінка Маніфестації з ідельоґічно-державницького підходу є тотожною зі святими почуваннями тих чесних громадян, що прийшли свідчити свою волю й симпатії для української справи.

2. Відгук на рідних землях.

— Який відгук матиме Маніфестація на Українських Землях?

„Певність правдивости обібраного шляху, непомильність безкомпромісового спротиву ворогови й скріплення наших сил. Бож державницько-соборницька еміґрація з нами думкою і чином. Вона також кидає суворий **осуд** шкідливій для української справи діяльності ріжного роду політично-партійних угодових уґрупувань.

3. Реакція ворожого табору.

„Маніфестація викликала вже й викликатиме дальше широкий відгомін і занепокоєння серед ворогів. Московсько-комуністичні підголоски, а також Поляки, виступили проти загрози української небезпеки одним фронтом, як це завжди було в нашій історії. Їх найбільше затрівожили три важливі явища:

„1) Зріст зрозуміння серед Українців необхідности опертися на свою відновлену озброєну силу, яка в часі нашої визвольної боротьби завдала їм тяжкі удари. Ось чому Поляки й комуністи-Москалі намагаються викреслити з нашої історії й памяти геройські чини нашої армії. Надто їх занепокоїла згадка про найбільший політично-стратеґічний успіх обєднаної майже 100-тисячної Української Армії, що в 1919 році погромила на Правобережі XII-ту большевицьку армію й переможно вступила в Київ, 30 серпня 1919 р., про що я згадував на Маніфестації. Воних нарочно пишуть про траґічний для нас 1920 рік з варшавським договором і його вислідом, ризьким трактатом, нібито про нього була річ.

„2) Розвиток сили нашого революццйного руху й опертя його на підтримці українських мас.

3) Широка орґанізаційно-ідеольоґічна праця в обєднанні всіх Українців на наших землях і на еміґрації та скоординування їхніх чинів за відновлення своєї Соборної Держави. Ось чому Поляки намагаються збільшити значно ваґу й впливи угодовецьких течій на Західніх Землях.

„Польщі, на її улесливі й підступні заклики йти з нею на східні землі, червоній Москві й іншим займанцям Українська Державницька Маніфестація дала рішучу відповідь: „Нам не подорозі з ворогами; ми маємо **свою силу й волю** й створимо можливости для здійснення своїх завдань! Вам скажемо: Не одурите! Геть, займанці, з нашої скровавленої землі!"

4. Мистецько-орґанізаційна частина.

„Концертова програма й виступ імпозантного хору в українських народніх одягах нагадували великі свята Українців у Києві й у Львові. Треба дивуватися цій величезній праці, яку вклали в підготову цього свята його голова і члени комітету й усі ті, що до нього причинилися, зокрема українська преса".

— Дуже дякуємо, Пане Ґенерале! Ми певні, що Ваші цінні думки й висновки скріплять духово й всебічно Українську Державницьку Ідею на американському континенті! Бажаємо Вам нових сил і здоровля продовжувати працю в ділянці військово-історичного знання! Бажаємо успіху в плеканні військових традицій і української збройної сили, на поклик якої Ви пішли як один з перших закріпляти її ряди.

М-р В. Душник.

ПІД ЗНАКОМ ЗАБОРЧОСТИ

I.

Справа етіопсько-італійської війни набирає чимраз більше засадничого значіння у розвязці подібних проблем не тільки в самій Африці. Оті проблеми можуть виринути також деінде у звязку з кольоніяльними плянами тих держав, що є позбавлені заморських посілостей та що знаходяться в такім самім положенні що Італія, де розміщення надвишки населення стало пекучим питанням дня. Етіопія стає пробним каменем як для европейської дипльоматії так і для тих народів, що загрожені новочасною експанзивною політикою з боку держав, яким затісно жити на обмеженій території.

У цьому напрямі приходиться числитись із гіркою правдою, що у світі не може бути спокою так довго, поки існують контрасти між посіданням і життєвими потребами перелюднених держав. Наслідки світової війни витворили боротьбу між двома системами в міжнародніх взаємовідносинах. Проти себе стоять два ворожі світи, з котрих один обстоює стан посідання і мир, а другий ґлядає нових теренів для виладування переповненої національної енерґії і через те форсує підбої для збуту свого населення й забезпечення свого великодержавного престіжу. Погляд на політичну мапу світа показує наглядно, де треба шукати отих двох світів, та що таких Італій і Етіопій є на світі більше.

По середині між отими двома ґрупами сил знаходяться малі й слабі народи, що можуть стати жертвою експанзивности сильніших народів. Це відноситься і до українського народу, який крім того не має своєї держави, щоб орудувати відповідними засобами у своїй самообороні. Усі познаки вказують на те, що й для нас заходить така сама небезпека, і тої можливости не сміє український нарід собі легковажити. В добі загострення боротьби за існування нема ніяких скрупулів ані сентиментів, а панує право сильнішого. У звязку з тим законом природи многочисленність якогось народу ще не є ознакою його всесторонньої сили. Навпаки, дуже часто і майже правильно многочисленність не дає даному народови політичного кредиту в порівнанні з менше численними народами. Наглядний доказ того бачимо в завоюванні китайських земель Японцями.

II.

В оціненні політичної ситуації та життєздатности народів рішає в наших часах позитивістичний погляд, себто: „як тебе виджу, так тебе малюю". З такого погляду неволя многоміліонового українського народу заставляє пересічного чужинця, необізнаного з ближчими обставинами, сумніватись у тім, чи в цього народу є яканебудь моральна сила, моральний розум і державна зрілість. Для народів заборчого духа це маловажно знати, що з утратою державної самостійности затрачувавсь у нашого народу з ходом століть не то всякий державний змисл, але навіть і сама його національна свідомість. Або що пролєтарська ідеольоґія, імпортована в 19. столітті, паралїжувала у нас всякий національний розмах та зіпхнула наш нарід на становище парія, котрий не сміє мати ніяких претенсій на свою власну державу. Такі народи лишають нам самим ломити собі голову над тим, чому то наші поступові провідники позичали розуму від інтернаціональних шарлятанів та сліпо віддавалися диктатам тих, для котрих українське питання все було предметом презирства й сілю в оці. Уряди таких народів затирали тільки собі руки на вид того, що коли нарешті прийшлося видвигнути наново свою державу, то український нарід-паралітик надармо силкувався вхопити за колесо історії та повернути його у свій бік. На це вони тільки й ждали.

Вони прекрасно знають, що наш нарід, віддавна хронічно уломний, видає з себе політичних калік, що їх час ані не може вилічити, ані не може нічого навчити. Що оті каліки, оті налогові очайдушні марнотравці національного стану посідання можуть хіба йти по лінії найменшого опору, котра виключає особисте ризико. Що почування лицарства й правдивого ґеоризму витерті у них дешевенькою компромісовістю, опортунізмом та оперетковими пописами там, де власне йде про долю своєї державности. Вигляди на експанзію отих народів більшають, коли безкарно крутяться в нас усілякі темні духи, що то в краєвій і закордонній пресі плюгавлять національний ідеал, торгують народніми інтересами й через те компромітують нашу справу перед світом. Імена їх відомі кождому українському читачеви. Наші ближчі й дальші сусіди тільки тим і раді, що є в нас таке розєднання національних сил, такий хаотизм безрадности і така політична деморалізація. Отся наша політична мізерія загострює апетит сусідів на наші землі, при чому ті сусіди все готові винайти для себе якісь „місії" на схід — як не культурні, то інші. Як буде треба, то зіґнорують не то вже наші державні аспірації, але й само існування українського народу.

III.

Етіопія знаходиться на тій самій дорозі, що Україна тому шіснацять літ. Можливо, що доля заощадить їй пекла знищення та виголодження з ласки цинічної цивілізації. Наскільки мова про Україну, то тут можуть статися деякі несподіванки. Це вже буде залежати від зорґанізованої сили й одноцільного фронту нашого народу, щоб когось здорово розчарувати в його рахунках. Оті сусіди може й сліпі на те, що розвиток відноситься і до національного життя, та що таким чином український нарід — при деяких своїх хибах — вже не той, яким він був іще недавно. Як уже прийде до того, то й для нього буде смерть далеко краща від ганебної неволі. І дійсно, не лише далека африканська країна, осміяна зарозумілою Европою, дасть примітивний, але здоровий доказ завзяття, неподатливости й очайдушности у своїй самообороні.

Українському народови буде воно цілком байдуже, чи для когось Україна є пустим словом, або ґеоґрафічним поняттям. Тут нінащо вже не здадуться арґументи з 1919. р. проти „назадницьких, нерозвинених народів, що не в силі здобутися на свій трівкий уряд, а котрих природні ресурси можуть бути використані тільки під опікою культурніших народів". На еґоїстичні затії воюючої експанзивної політики може відповісти український нарід таксамо своїм здоровим національним еґоїзмом. Бо минули безповоротно ті часи, коли можна було виграватв Київ проти Львова, коли можна було цькувати селянство на інтеліґенцію, православних на уніятів, коли легко приходилося заставляти наш нарід бавитися в апостола людства, присягати на соціяльні талмуди й спасати інших — аж до власної загибелі включно.

Та до всього того треба деяких передумов з нашого боку. Наскільки ми вже є новочасним народом у дійсному значінню цього слова, наскільки національний провід у таких складних обставинах лежатиме в руках одиниць незломних трудів, широких поглядів, із здоровим розумом, тактом, послідовністю, солідністю і самопосвятою за добро Батьківщини — то за вислід нашої визвольної боротьби нема нам чого побоюватись.

А. Микитяк.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

42

Хатина та виглядає особливо. Це не звичайна собі хатина. Це темна, метрів два з половиною довга і за два широка будочка, з одним маленьким закуреним димом віконечком, без помосту, а висока, що добрий дядько якраз лисиною в стелю впирався, як входив.

Але в ній завжди повно дядьків. Одні лежать на голих дошках попід стіни. Інші сидять. По середині вічно на червоно розжарена чавунна грубка. На ній гріють дядьки свої „сніданки". Коло неї прикурюють цигарки, люльки. А курять всі багато і все міцну смердячу махру. Від диму в хатині світу не видно, але тепло досить.

Хай там знадвору який хоче мороз, у хатині парня, хоч роздягайся.

І от Володько є тут майже щоденним постійним гостем. Завізники одні відходили, другі приходили, один Володько не міняється. Вічне тут сторчить. Вічне уважно слухає, підшморгуючи носом. Він до того зжився з обстановою хатини, що йому нічого іншого й не хотілось.

Дядьки, значить, сидять, гуторять, часто регочуть всі, курять, спльовують і обовязково хтось оповідає. Були до цього справжніми майстрами.

Одноокий Трохим — син Івана Гуца. Старий Середа, що був колись злодієм і, ховаючись від самосуду громади, підрізав собі горлянку. Так і звався — Середа - Зарізаний. Дід Кошіль, лисий, білий з довгечою бородою. Олійник... Ще до недавна бував тут старий Ровіцький, який на Турецькій війні в 77 та 8-роках, був... Цей оповідав. Цей знав того. Він завжди так і починав: „Коли я в 77 та 8 році на турецькій війні був, то..." і почне, і почне. Доходив нераз до червоного коліна. Кажуть, брехав багато, але всі слухали охоче. Мав він багато справ з „нечистою силою"...

Оповідає: — Раз, каже... А це було перед зимним Миколою, саме перші хуртовини закрутили. Робив я тоді у Чеха Шалти. Трачку різали. А людина з Шалти нічого собі. Випити любив, поговорити також. Ріжемо, стал'-бути, цілий день, а вечором до дому. А мені, звісно, до дому верстов шість через поля. Та Шалта знає це. Прийде: — а ходім но, пане Ровіцький, та погріємся...

— Ну, ходім, пане Шалто. Зайдем, стал'-бути, до Веселого — отам, де чеська гулянка. Ну зразу по пиві, а пиво там звісно. Ґульченського бровару. Знаєте?

— Чому б не знати — відповідає котрийсь з дядьків.

— Ну, ото ж. По первах пиво, далі на чарочку перейдем. Я, стал'-бути, оповідаю, Шалта слуха, та підлива, слуха та підлива. І не раз бувало, значить, випемо нічого собі... Але пили з розумом. Не то, щоб там наджорився тай хвантазії які... Боронь Боже. Вийдем од Веселого, верстви чотири до дому зайдеш, жінку часом вибеш. А жінка моя канааалія... Коли не прийди, то з хлопцем застанеш. Закортіло, стал'-бути молодої... Але що діставала від мене, то діставала. Око одно викрушив, тепер хай казиться...

І Ровіцький, згадавши про жінку (болюче місце), на хвильку втихне, люльку потягне, сплюне.

...Одного разу, продовжує, засидівся з Шалтою так мало не до перших півнів. Вийшов на двір. А в полі — метеее... Світу не видно. А при мені сокира. Чи йти, чи не йти? Піду — думаю. Хай йому частець. Ото як ідеш на доброму підпитку, завжди тебе нечиста сила водить. Завжди то відьма яка. То вовкулак, то панич. А цього вечора, стал'-бути, панича зустрів. Як вийшов, різалма, в поле, став, розглянув. Так, думаю: це буде навпрост до Андрущиківських займиськів. А там виборхаюсь на дорогу і вже дійду. Значить, вирішив і пішов... Йду я, стал'-бути, йду! Йду я, йду. Тьху, що за напасть якась. Поле, поле і поле. А сніг глибокий. А мете, просто хоч плач. Вже й займища мали б бути, а тут навкруги хоч в морду дай. Аж то нарешті... Щоб ви думали?

Тут дядьки піднімають голови і роблять великі очі, а Ровіцький навмисне лишає маленьку павзу.

...Дивлюсь, знаєте: Черешенька!...

— От-тобі й маєш — в один голос дядьки. Де черешенька, а де Андрущиківські займиська.

— Ото ж бо й є. То ж там, знаєте, торік знайшли ж там нашого Миколу замерзлим. Позаторік завіяло там Корчака Панаса, церковного старости зятя, геть з кіньми, саньми і мукою. Їхав зо млина.

Там і Ляша, як знаєте, завше „водило", поки до банти не довело. Кажуть, бувало, як іде від своєї коханої з Верховеччини, так цілу ніч проїздить навколо черешеньки, а все до дому не попаде...

— Ну, думаю. Стал'-бути, „плохо дело". Що його робити? Воно то, як 1877 і 8 роках, на турецькій війні був, то траплялося і гірше. Та що тоді. Тоді я був молодий, здоровий, кров ще грала. А тепер пройшов від Веселого до черешеньки і вже дихавиця почала грати, ноги не слухають. Кашель душить. Коклюш мав такий, що як зайшовсь, — ледь на ногах втримався. А коли викашлявся, вже думаю, куди б його, в яку сторону, від черешеньки вдатись, оглянувся...

— Ґосподи. Коло мене панич. Тьху! ти, думаю. І де ти тут взявся? — А він стоїть, регоче. Одягнений делікатно. Храк, котьолок на голові.

— Куди ви, дядьку, йдете? — питає, стал'-бути.

Я глянув на нього, подивився.

— А тобі, кажу, що? Йдеш собі, чоловіче, куди, то йди. І роблю, знаєте, вигляд, нібито не знаю, хто він.

— Та я, каже, також іду. Підем разом.

(Далі буде).

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, син покійного, складаю від себе усердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного по моїм батьку Данилі Несторяк. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови.

Евген Несторяк.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТЕЖ СВІТ ОБЕРНУВСЯ.

Минулого тижня приїхала в Америку на кораблі „Рекс" відома оперова співачка. При вступі на американську землю витав її в імені міста Ню Йорку посадник, висказуючи гордість усіх Американців з приводу її успіхів в Европі.

Людині, що віддавна читає американські ґазети та знає американські умовини, могло би здаватися, що як американська оперова співачка фіґурувала знову якась Італійка, а витав її родовитий Анґльо-Саксонець.

Та такий здогад неправдивий. Співачка, котру витали, це Американка Ґрейс Мур, а посадник Ню Йорку, що її витав в імені Америки, це Ля Ґвардія, Італієць з роду. Як люди, що тільки ґазети читають, не дивилися, наступила велика переміна в американським життю: високі становища в штуці співу добувають собі Анґльо-Саксонці, а „ваґи" й „ґонкі" добувають собі політичні впливи.

ЧИ ОПЛАЧУЄТЬСЯ.

Італійський уряд, говорить, що інтереси Італії вимагають захоплення Етіопії. Якщо Етіопія не дасться Італії захопити добровільно, то, італійський уряд каже, Італія піде проти Етіопії війною.

Американець О. В. Вилкокс подає в своїй книжці „Нації можуть жити дома" цікавий розрахунок з італійських здобутків у минулій війні. Італія пішла була до тої війни всупереч своїм зобовязанням з Австрією й Німеччиною якраз проти Австрії й Німеччини з виразною цілю добитися більше території. І мировий договір їй справді дав більше території.

Добула Італія у війні 9,084 квадратові милі території. Коштувала Італію війна 1 міліон 597 тисяч людей убитих і ранених, себто 175 людей, убитих чи ранених, на кожду квадратову милю. В грошах війна коштувала Італію 27 міліярдів долярів. Отже нова земля обійшлась Італії по 4,276 доляри за акер землі.

Вилкокс каже, що як би не рахувати вартість землі, новодобутої Італією землі не можна цінити так високо, як вона коштувала Італію.

З бизнесового боку може воно й так. Тільки чи можна всі людські вартости міряти грішми? Навіть індивідуальний господар не оцінює землі тільки самим приходом з неї, а рахує ще престіж з її посідання, тощо.

ІНТЕНЗИВНА ГОСПОДАРКА, ЧИ ЕКСТЕНЗИВНА?

Д-р Вилкокс підносить далі ще інші цікаві завваги про народню господарку Італії. Він доказує, що якби Італія була повернула одну десяту частину того маєтку, що вона видала на велику війну, на поправу управи ріллі в краях, що були під її владою, то могла би була поправити 13 і пів міліона акрів землі та поставити їх на незвичайно високий ступінь рільничої культури.

Він каже, що при розумній науковій господарці землі не треба поправляти багато, щоб удержувати по 40,000 осіб на кожду квадратову милю, тоді як при старих, ненаукових способах управи вона може удержати тільки 2,000 осіб на квадратову милю.

По таких і тим подібних роздумуваннях учений приходить до висновку, що Італії не треба зовсім ходити аж в Етіопію, щоб добувати основу прожитку для свого населення. Як каже Вилкокс, Церера (богиня управи ріллі) може поправляти людське життя багато краще, ніж це може зробити Марс (бог війни).

І він приходить до таких самих висновків, щодо Анґлії Німеччини й Японії.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АКРОН, О.

Замітний ювилей.

Нема нічого кращого як бачити в громаді гармонійне народнє й церковне життя. Обидва ті життя злилися в одно, коли акронська громада святкувала 20-літній ювилей заснування своєї церкви. Ювилейне свято тревало три дні: від 30. серпня до 2. вересня. Та я опишу враження з останнього дня, в якім вибивалася на верх народня частина, і на якій я був присутній. Але згадаю, що рано відправлено Службу Божу (о. В. Мереньків в асисті о. д-ра Ковальського й о. І. Забави). Проповідь на тему згоди і більшої активности в народнім і церковнім житті виголосив о. Ковальський, а говорив щиро й горячо.

Пополудні відбулася товариська забава, получена з концертовою програмою, яку відкрив о. Уляницький, представивши присутнім о. д-ра Ковальського з Шікаґо. Присутні мали знову нагоду послухати палких і патріотичних слів о. Ковальського, що зясував наше політичне життя, як на рідних землях так і тут на еміґрації. Пояснив суть українського націоналізму, представивши її як одиноку діючу силу ча нашій дорогій, рідній землі. Вказав, що шлях революційної боротьби це є той, яким український нарід виборе собі волю і краще завтра. Отець-доктор взивав викинути всякі інтернаціональні доктрини, котрі розточують наш національний орґанізм. Взивав кинути гризні, а єднатися під одним національним стягом єдности та приготовлятись до того великого моменту, коли нарід повстане, щоб скинути ганебне ярмо.

Концертову програму виконав церковний хор під проводом п. Монгона. Сольові точки відспівала п. Марійка Бойко з Клівленду. Інші точки програми виконала українська орхестра і діти зі школи п. Авраменка.

Зазначу, що невелика горстка людей зложила на заклик о. Уляницького $10 на визвольну боротьбу.

На святі промовляли о. Іван Забава з Йонґставн, о. Уляницький з Акрон, п. Зепко з Акрон, п. Пулк з Акрон, п. Пелехатий з Клівленду від церкви св. Петра і Павла, п. Ярош з Клівленду від ОДВУ ч. 8, п. Павловський з Йонґставн від ОДВУ. Свято закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна і „Не пора".

Слід зазначити, що тут в Акроні є розбиття народнього життя. Партій і релігійних сект є більше як Українців. Добре, що хоч є кілька щирих працівників, котрі не дають завмирати українському життю, не зважаючи на перешкоди зі сторони ріжних зарозумільців.

Одиноким здобутком акронської громади, є мала церковця, де зосереджується все культурне, громадянське і церковне життя.

Хочу вірити, що акронська громада під проводом свого енерґійного пароха о. Уляницькго обєднається до дальшої праці для добра церкви і народу, залишаючи гризні і чужі нам інтернаціональні ідеї.

Михайло Ярош.

ЗО ЩИТОМ, АБО НА ЩИТІ.

Війна — це поняття, злите з цілим життям усього людства, це закон життя, що його не всилі скувати у мир ніхто й ніщо — до останньої людини й останньої тварини, що шукають собі кращого місця й яркішого сонця.

Італійсько-етіопської війни хотять багато. З бігом часу таке вирішення стало бажанням багатьох, що навіть не мають нічого спільного з Етіопією. І багато навіть очікують такої розвязки, бо добачають у цьому якийсь ратунок сучасної політичної кризи, спасення будня.

Італія вірить у війну і хоче її. Італійсько-етіопська війна, як і всі війни в памяти цілого світа від найдавніших часів — це війна експанзії народу, що потребує нових земель і нових багатств. Мусоліні зрозумів, що це знайде він у королівстві „найсильнішого й наймудрішого" Селясія, і, числячи на силу, що її представляє сьогодні нова Італія, хоче її випробувати. Він знає, що сильному світ належить і знає, що фашистівська Італія прагне доказати чином свої сили, бо її діти, її сини не марнували своєї енерґії. Римські арени — це й тепер ще поле гартування духа й тіла кожного молодого Італійця. Зміж тисяч Італійців пішли впрост з римських арен у сторону Африки і сини самого Мусолінія.

Він сам їх післав; він зумів дати цим найкращий приклад, що його може дати той, хто вміє і має право приказувати. Захоплені самопожертвою, чином і вірою, не дивно, що в такому короткому часі стільки Італійців спішилися відїздити з рушницею на плечах шукати нової землі для себе й для грядучих поколінь. Італію охопило святе божевілля. Вслід за двома чорносорочниками, що носять імя Мусолінія, голоситься у гарний край і творець футуризму, поет Марінеті. Хто сказав би, що цей Марінеті, що бачив завжди світ з нинішнього на завтра, з 60 літами на карку, кине кілька слів до своїх побратимів пера й любови до своєї батьківщини, щоб разом з ним, як і він, кинули перо, взяли кріс і пішли писати вогнем італійську літературу? Так! Це можуть зробити лиш ті, що горять, що палають вогнем любови до свого народу, до батьківщини.

І ввижається поганим сном картина, як син іде на війну, на ворога, відбити загарбану прадідівську землю, відімститися за всі знущання ката, а мати й рідня коло плота — плачуть... О, ні! Це поганий сон.

Українські матері! Ви виховаєте своїх синів на лицарів-героїв Великого Зриву; а як вони ітимуть від вас, на прощання ви кликнете їм у слід, під звуки сурм:

— Зо щитом, або на щиті! — („Час").

Орест М-вич.

СОВЄТСЬКА АВТОМОБІЛЬНА ПРОДУКЦІЯ

Большевики взялися за продукцію авт, щоб перегнати Европу й Америку також під тим оглядом. Що для авт доріг нема і що нікому їх купувати, бо населення в комуністичному раю збідніло до остатка, про це ніхто не думає. Головне, щоби були авта а там уже комісарі і даром їх дістануть, щоб світови показати, що в Совєтах все в порядку, та що мало бракує, щоб і під оглядом автомобілізму перегнати Америку.

Думка про продукцію авт у бувшій і теперішній московській імперії не нова. Ще в 1906 році почала ваґонна фабрика в місті Ризі, що тоді належало до Московії, будувати власні авта і до 1914 року випустила аж 500 власної конструкції авт. В 1914 році було в цілій московській імперії 12,000 авт, з чого 80% особових. У війні заложили були 6 нових автозаводів в Рибінську, Ярославі, Ростові та Москві, але лише один завод в Москві, що звався „Амо", успів випустити коло 3,000 авт, і то лише зложених з чужих складових частин, а решта таки нічого не випустили. В часі революції всі фірми перестали взагалі будувати авта і аж доперва в 1924 році пригадали собі большевики, що й авта їм треба виробляти.

Стару фабрику „Амо" перезвали на „Сталін" і до неї збудували ще одну зовсім нову, давши їй назву „Спартак". В 1925 році пущено в рух автозавод у Ярославі. Ціла продукція авт у Совєтах виносила в 1925 році 116 авт, у 1926 році 366 авт, у 1927 році 478 авт і в 1928 році 835 авт. Були це авта переважно товарові.

В 1929 році большевики почали сильно розбудовувати свою автоіндустрію. За поміччю американського автового короля Форда, вони перебудували московську фабрику „Сталін" та автозавод в Ярославі, а в Нижньому Новгороді збудовано нову фабрику і дано їй назву „ім. Молотова". Продукція авт в році 1929 виносила 1,712, в 1930 р. 8,525, в 1931 р. 20,575, в 1932 р. 25,413, в 1933 р. 49,327, і в 1934 р. вже 75,458 авт. Три найважніші автозаводи в Москі, місті Ґоркий і в Ярославі дали за перший квартал 1935 року 20,749 возів. До 1932 року ті заводи складали вози з імпортованих чужих частин, а тепер будують їх самі. В більшости це вози товарові. Так нпр. в 1934 році зі всіх 75,458 авт було 55,366 товарових. У цьому році плянується випустити 92,000 возів, з чого 75,000 товарових.

Найбільша тепер фабрика в місті Ґоркий має в 1937 році давати річно 300,000 авт, з чого аж 200,000 товарових і 100,000 особових. Друга по величині фабрика „Сталін" у Москві має дати в 1937 році 70,000 товарових і 10,000 особових авт. Третя фабрика в Ярославі розбудовується на будову спеціяльних тяжких авт і в 1937 році має дати 25,000 тих авт.

В другій пятирічці большевики плянують будову нових автозаводів в Куйбишові (Самара), Сталінграді, Новосибірську, Камінську на Уралі та кілька менших в інших містах. Будова автомоторів відбувається в окремих заводах. Тепер большевики випробовують нові власні конструкції Дізелів. У звязку з продукцією авт збільшився попит на ґуму. Тому большевики взялись до продукції синтетичного кавчуку і в 1934 році випродукували його 8,000 тон, що покриває їх запотребування на 20%. Решту мусять вводити зза кордону.

Фабрикацію авт у Совєтах переводять заграничні фаховці. Давніше було їх більше, але потім большевики відправили були багато назад, думаючи, що вже самі Москалі навчилися всієї роботи. Тимчасом показалося, що то справа не така легка і що авта чисто москорської продукції, себто без чужих фаховців нічого не варті, бо скоро ломляться і псуються. Тому тепер большевики думають над поновним притягненням чужих фаховців. Крім того вони повисилали на студії за границі своїх найкращих фаховців: до Америки, Німеччини й Анґлії.

Моторові кола продукує завод „Красний Октябр" у Ленінграді. Назагал і мотоциклі совєтської продукції не добрі, бо в більшости це ручна робота, яка при будові мотоциклів є куди гіршою, як машинова. Пробовано виробити свою марку мотоциклів, але зновуж таки показалося, що то не так легко. Тому управа заводу вирішила взоруватись на анґлійській марці Гарлей Давідсон і на німецькій БМВ (Баєріше Моторенверке).

Брак добрих доріг, які є передумовою розвитку автомобілізму, не дасть большевикам змоги ерегнати Европу й Америку. А до тої недостачі долучується ще й брак палива для моторів.

Найкращу характеристику большевицьким автам дають Американці, що мали нагоду приглянутись праці большевицького авта марки Форд. Коли хтось щось має витерпіти, то Американці кажуть, що він є терпеливий, як большевицький Форд. А большевицький Форд дуже терпеливий, бо що кілька кільометрів пристає.

Зарібок.

— Я нині заробив 10 долярів.
— В який спосіб?
— Програв заклад.
— А деж тут зарібок?
— Бо я програв і не заплатив.

K. Аґад.

РУКАВИЧКА

— Пане докторе, якась пані хоче з вами говорити.

Брадіє відложив серветку.

— І Мариня дозволила їй увійти? Мариня хіба здуріла; таж це ледви восьма доходить.

В руці дівчини побачив десятьфранківку. Зрозумів.

— Трудно, хабар!

Встав, усміхаючися. За хвилину зачинилися за ним двері.

— Це ти?!

Брадіє затримався в половині кімнати. Жінка опустила голову.

— Так... Я хотіла...

— Йди собі! Як ти сміла? Хоч ми розвелися, ти вже кілька разів намагаєшся стрінутися зі мною! Чого ти хочеш від мене?

— Люблю тебе...

— По тім, що сталося, ти приходиш сюди? Йди до свого приятеля!

— Слухай, цеж з твоєї вини. Якби ти був мене зрозумів...

— Я зробив, що міг... не маєш тут чого шукати:

Молода жінка зітхнула, підійшла до дзеркала й одягаючи капелюх на своє темне волосся, шепнула:

— Андрію, завяжи мені серпанок...

— Олено, йди...

Але виконав її бажання тремтючими руками. Їхні очі стрінулися в дзеркалі. Мав охоту обіймити її та затримати в себе... Але переміг себе. Вийшов з кімнати.

Олена всунула ще одну монету до рук Марині й сказала:

— Спробую прийти іншим разом.

— Пані можуть усе на мене числити.

Андрій, оставшися сам, сів у фотелі і довший час сидів нерухомо. Аж раптом мала чорна річ звернула на себе його увагу. Це була мала дамська рукавичка, наперфумована й зімнята. Підняв її і притиснув до лиця. Олена... Олена забула її у нього. Цей клаптик матерії прилягав до її руки, гладив її обличчя...

*

Замкнув очі. Бачить інші рукавички, довгі, білі, з тонкого мережива, що їх молода дівчина кинула на фотель, скінчивши танок. То була Олена. Її краса очарувала його зараз по першій стрічі на балі. Вона також завважала його. Такий поважний, спокійний мужчина. Танцював з нею кілька разів.

Розбавлена, сміючись, приложила свої теплі руки до його обличчя.

— Ні, вже не можу танцювати, не маю вже сили. Глядіть, які мої руки гарячі!

Кілька місяців пізніше повінчалися.

*

Непривиклий до товариства жінок, заздрісний, мовчазний, Андрій не завважав, що його молода дружина не була щаслива. Вона боялася сміятись голосно, щоби не перешкодити чоловікови в праці, не виходила з хати, щоб не викликувати його зайвих запитів. Годинами сиділа задумана в кімнаті. Побіч неї пес Фок.

Раз почала бавитися з Фоком. Сховалася за фотель, почала вганяти за псом по кімнаті, перевернула стільчик і, сміючись, сказала:

— У трійку було би нам приємніше...

Перестала сміятись. У дверях стояв Андрій. Здивовано глядів на неї... Підбігла до нього, нерішена, наставила лице до поцілунку.

Він легко доторкнув устами її чола. А потім:

— Ти упріла, переберися, бо можеш простудитися.

Вернулася. Він відчував, що треба було їй сказати щось ніжне, щось, чого не вмів висловити. Хотів її затримати. Але його нервові пальці тільки подерли її улюблену блюзку.

— Дай спокій, сказала нерадо.

*

Минули два місяці. Він працював без упину, а вечорами, коли вона, тремтючи, прислухувалася до відгомону його кроків, він, вернувшись, оповідав їй про своїх пацієнтів і запалювався своїм званням, яке боготворив. Тоді єдино його голос оживлявся, а вона мало що не заголосила, скриваючи голову в подушку.

Рукавичка, яку Андрій притиснув до грудей, впала на долівку. Він бачив Олену в таких самих рукавичках, у сірій аксамітній сукні на однім зі своїх відчитів. Пригадує собі, що коли говорив про роздвоєння жіночої душі, вона обтерла сльозу кінцем рукавички.

Чому, чому він її тоді не зрозумів?!

Знов інші місяці. Анонімний лист. Розвід. І нічого більше... Тільки згублена рукавичка в куті.

Зимна ніч. Андрій іде, майже біжить. Стукає до дверей. Олена підносить голову, встає, отвирає.

— Андрію! Но, нарешті!

Обіймає, цілує її.

— Слухай! Я прийшов сказати тобі, що люблю тебе, що я був усьому винен... Що я роздумався... Що ця рукавичка сказала мені те, про що я давніше не знав.

Олена зі слізми радости в очах бере рукавичку, що її подає чоловік. І коли він говорить їй слова, яких давніше не вмів висловити, молода жінка всміхається: Ця рукавичка, що стала причиною її щастя, не є її. Вона впала з рук якоїсь пацієнтки, визначуючи дальшу дорогу їхнього життя.

Олена ховає її набожно до шуфляди, як найдорожчу памятку.

Переклав **Микола К.**

ДІТИ.

— Мою маму малював славний маляр!
— Моїй мамі це непотрібне! Вона сама що дня малюється!

—o—

НЕМА НІЧОГО ЗЛОГО, ЩОБ НА ДОБРЕ НЕ ВИЙШЛО.

Чоловік: Знаєш, як бачу тебе в тому новому капелюсі, то мені сміяти хочеться!

Жінка: То добре, я вберу його, як тобі пришлють рахунок!

HOME ON THE RANGE

BUCK JONES — Rangers cowboys collection

ДІМ НА СТЕПУ

I.

Oh, give me a home,
Where buffalo roam,
Where the deer and the antelope play,
Where never is heard
A discouraging word,
And the skies are not cloudy all day.
Home, home on the range,
Where deer and the antelope play etc.

II.

Where the air is pure,
And the zyphers so free,
And the breezes so balmy and light,
That I would not exchange
My home on the range
For all the cities so bright.
Home, home on the range etc.

III.

How often at night,
When the heavens are bright,
With the light from the glittering stars,
Have stood there amazed,
And ask as I gazed,
If their glory exceeds of ours.
Home, home etc.

I.

О, дайте мені
Дім, де тури буйні,
Де гуляє все ланя й серна,
Де ніхто не чув
Невдоволення слів,
Де ввесь день хмари на небі нема.
Дім, дім на степу,
Де гуляє ланя й серна і т. д.

II.

Де воздух пільний
Усе свіжий, вільний,
Де вітрець віє легко в степах;
О, я не зміню
Тої хатки в степу
За всі ясні й великі міста.
Дім, дім на степу і т. д.

III.

Як часто у ніч,
Як зірочок безліч
Засяйло вгорі, в небесах,
Я мрії снував
І в задумі питав:
Чи їх слава є більша, як в нас.
Дім, дім на степу і т. д.

Переклав **Мусій Степанчук.**

НЕПИСЬМЕННІСТЬ В ІТАЛІЇ

Триєстенський часопис „Іль Пікольо деля Сера" приніс цікаву статтю про стан неписьменности в усій Італії й окремо в поодиноких провінціях. Ріжниці щодо скількости неписьменних між поодинокими італійськими провінціями дуже великі. Притому цікаво, що т. зв. нові провінції, себто які Італія дістала після світової війни по розпаді Австрії, займають дуже гарне становище під оглядом письменности, бо відсоток неписьменних у тих провінціях попросту мінімальний. Це передовсім торкається південного Тиролю, Ґориції, Триєсту й триєстенської округи. Також Істрія не має багато неписьменних.

В усій Італії пересічне число неписьменних виносить 20 відсотків. Найбільше неписьменних є між старшими людьми 70- до 90-літніх і то майже на 50 відсотків, так що в Італії що другий старець, чи старушка не вміє ні читати, ні писати. Між 50- і 70-літніми неписьменних уже менше, бо 34 відсотки, і постепенно меншає відповідно до молодшого віку, так що між 15- і 25-літніми неписьменних є лише 10 відсотків.

Двацять відсотків неписьменних це пересічне число, бо є провінції, що мають більше неписьменних. Так наприклад провінція Марке й Умбрія має 26 відсотків неписьменних, Абруци 34 відсотки, Кампанія 35, Сардинія 36, Апулія 39, Сицилія 40, Люканія 46 і вкінці Калябрія з найбільшою скількістю неписьменних, бо 48 відсотків. Себто в Калябрії кожний другий мешканець не вміє ні читати ні писати.

Між провінціями, де відсоток неписьменних є нижчий як 20, на першому місці стоїть Південний Тироль. Тут неписьменних майже нема, є менший як 2 відсотки. Південний Тироль, як відомо, в більшості заселений Німцями. Після Південного Тиролю слідує Піємонт (4 відсотки), потім Льомбардія (менше як 5 відсотків), Лігурія (7 відсотків).

„Іль Пікольо деля Сера" оправдує неписьменність в Італії, так, що мовляв найбільше неписьменних є серед старих людей, себто серед таких, що родилися перед 1866 роком, т. зн. перед зєдиненням Італії. Тепер фашистівський уряд дбає про освіту народу. Та воно не зовсім правда. Бо нпр., яку ролю відграє італійська школа в провінціях заселених не Італійцями, а Славянами (Словінцями та Хорватами) та Німцями в Істрії, Триєсті, Тиролі. Фашизм будує, правда, нові школи, одначе передтим позачинював хорватські школи, дає учителів (у більшости немісцевих), а хорватських відправив, або попереносив. І чи можна буде говорити про поступ серед дітвори хорватської народности, коли їх силують учитися не в рідній мові. Це чужа школа не лише тому, що в ній вчать чужинці, але й тому, що цілі й методи її чужі для народу.

ЯК СТАРИННІ ТУРКИ ПІЗНАВАЛИ ТАЛАНОВИТИХ ДІТЕЙ

—o—

У сьогоднішніх школах є чимало способів, при помочі яких досліджують інтелектуальні здібности учеників. У перших клясах народніх шкіл завдають дітям ріжні питання, також і рахункові. Відповідно до їх відповіди означують степень інтелєґенції дітей та спосібність до науки поодиноких предметів.

Мало кому буде відоме, що й Турки в старину і то на початку своєї могутности та сили мали подібні способи, при помочи яких доходили до подібних вислідів.

Найстарше турецьке військо творили справжні Турки, кінноти́чки, звані спагіями. Пізніше, коли турецька держава стала поширюватися, задля більших завоювань, стали організатори думати про одну більшу армію, щоб булаб і піхотинна. Із самого турецького племени годі було створити таке військо, почасти тому, що Турків було замало, а почасти й тому, що Турки з природи більше звичні до кінноти. Впали на таку думку: створити піше військо з узятих у полон християнських молодих людей. Так, згідно з історичними джерелами, повстав військовий яничарський орден, якому Туреччина завдячувала більшу частину своїх воєнних, дипльоматичних а також і культурних успіхів. Орден той оснували в 1330. році за Оркана.

Це поправді була одна велика військова школа, яку перейшли майже всі начальники старої Туреччини.

Вербували дітей на янічар що 3—4 роки. Спочатку не вимагали навіть зміни віроісповідання. Ці забрані діти, вчасно відірвані від рідного дому, не знали ні батька ні матері, забували свою мову, вправлялися в військовому ремеслі та сліпо слухали приказів султана. До половини XVI. століття янічари не могли женитися. З того зрозуміле, що Туреччина могла й мусіла перемагати з таким військом.

Та не всі діти виучували на вояків. Талановитші, амбітніші йшли на іншу службу, ба доходили навіть до великовезирського становища. Тому, що з янічарського ордену можна було стати навіть прибічником султана, то багато батьків із усіх провінцій турецької держави старалися всіми можливими способами, щоб їх дітей приняли до янічарського ордену.

Хоч було правилом, що у янічари купували лише від християн, боснякам вдалося вистарати, щоб до янічарського ордену приймали й музулман. Босняки, щоб були здавен-давна панами, зараз зрозуміли, яку користь можна мати з того. Треба було якось надолужити це, що втратили наслідком упадку Боснії. Коли Фашіг завоював Боснію, більшість населення поклонилася його силі та відразу перейшла на іслям. Коли султан побачив це, сказав: „Цей нарід не поганий". Потім сказав Боснякам: „Жадайте, що хочете". Вони відповіли: „Примайте й наших дітей до „аджамів-оглянів". Їх вислухали та затвердили такий закон.

Та таке було лише в Боснії. В інших краях купували лише християнських дітей. Потім відсилали їх до школи або до Царгороду до султана або до інших.

Тому, що ті діти були з ріжних країн, говорили ріжними мовами, мали ріжні звичаї й обичаї, а про більшість їх невідомо було хто їх батьки, не то предки, то учителі іспитували їх. Щойно після того відсилали їх на звичайну військову службу, або до султанських сараїв. Такто багато дітей незнатних і невідомих батьків осягнули найвищі становища та почести в державі.

Так нпр. оповідають таке про великого везира Мегмеда-пашу Соколовича. Прийшов він до Царгороду як аджамі-оглан (невідома дитина).

В давнину був звичай, що володарі подорожували по своїх краях переодягнені за простолюдина. Так і султан із Стамбулу постановив подорожувати по Боснії. В подорожі стрінув десь у горах малого Соколовича, як пас вівці. Султан спитав його щось через товмача, а той йому відповів дуже розумно. Султанові сподобалася відповідь хлопчини, тому спитався його, як називається, як називаються його батьки. Малий Соколович на все відповів. Султан записав собі це тай пішов далі. Як вернувся до Стамбулу, післав приказ боснійському везирови, щоб зараз прислали йому малого Соколовича. Так і сталося.

Як хлопця привели до Стамбулу з іншими дітьми, тоді Турки стали іспитувати, щоб пізнати, який талант у кожного. Між іншим зробили й таку спробу. Поставили „сімію" (низький стіл), на сімію поклали „чапак" (деревляна посудина, з якої їдять) із стравою, а дітям дали ложки з довженними ручками, щоб їли. Діти стали поглядати, як їм їсти такими ложками. Малий Соколович доглупався тай сказав хлопцеви, що сидів напроти нього:

— А нумо ти набери й дай мені в рот, а я дам тобі!

Так зробили й інші діти. Коли янічарський ага спитався, хто їх такого навчив, діти відповіли:

— Соколович!

Так то ага виріжнив Соколовича зпоміж інших дітей.

Та вічно набирати християнських хлопців Турки не могли. Через подружа янічар виростав новий янічарський нарибок, янічарська кляса. Вони могли існувати і без християн і без боснійських музулманів, одначе через те підупала і їх вартість, а пізніше і сила турецької держави. Тепер почалася протекція, родинні огляди, стали визначних становищ добиватися не на основі особистих здібностей, а за родом, „по бабусі" чи „по стрийкови", відповідно до багатства та до особистих звязків.

М. Зощенко.

ПОСИЛЬНИК ТЕЛЄФОНУ.

Цими днями під вечір грімко задзвонив мій телефон.

Хтось чемно спитав:

„Гальо! Є там Михайло Зощенко?"

„Прошу! Чого вам треба?"

„Любий товаришу! Робимо тепер проби з новим винаходом, посильником телєфону. Маємо велике прохання до вас: прочитайте нам перед телєфоном якусь свою гуморескy!"

Я мав якраз пильну працю, але з мене добряга, а крім того нові винаходи є моєю слабою стороною. Отже я взяв якийсь рукопис, прочитав перед слухавкою нову гумореску, яку щойно скінчив.

„Знаменито!" — закликав якийсь голос у телефоні. „Дякую! Чути знаменито! Може золите послухати наше звідомлення? Добре? Як так, то будьте ласкаві піти в найдальший кут кімнати. Положіть слухавку на стіл, а почуєте зміцнено все, що ми будемо говорити. Позір! Увага!"

Я положив слухавку на стіл, відійшов яких десять кроків. Кілька хвилин стояв у куті як дурень, потім підійшов до стола, взяв слухавку, приложив до вуха. Симпатичний голос закликав по хвилі:

„Ну, як було?"

„Я нічого не чув" — сказав я обурений.

„То відступіть на пять кроків", закликав голос у телефоні. „Візьміть крісло, сядьте так, щоби ваше вухо було в одній лінії зі слухавкою апарату!"

Я так зробив. Очевидно, не почув нічого.

Вкінці я взяв знову слухавку.

„Бігме", — крикнув я сердито, — „нічого не чую".

„То відложіть слухавку [...] йдіть спати", — сказав мій [...] знайомий розмовець, сміючись.

Я був такий лютий, що [...] люти мало не обірвав слухав[...]ки. Майже пів години [...] драб примусив мене строї[ти] дурня.

Але потім я заспокоїв[ся]. Щож властиво такого стало[ся]?

Все те було цікавою д[уж]кою! Можна написати з то[го] гарну гумореску і назвати [...]

„Телєфонічний жарт з [ці]тичним письмеником".

Потім на тій дурниці я [за]робив чесно своїх 25 карб[о]ванців.

Так, у світі нема нічого бе[з] „але". Навіть з такої дурн[иці] можна викресати авторський гонорар.

У парку біля памятника с[и]дить на лавці нянька, а пере[д] нею в візку сидить більша [...] дитина та плаче страшно. На[...]ходить прохожий, старш[ий] вже пан, обурюється, [що] нянька так спокійно сидить [...] каже:

— Як можете позволи[ти], щоб дитина так плакала? Ч[о]му не дасьте дитині того, чо[го] вона хоче?!

— Коли, прошу пана, [...] дуже трудно. Вона хоче, щ[об] їй дати цей памятник!

—o—

На літнищі.

Приїжджає Іцик у гори [...] літнище і питає власника пе[н]сіонату:

— А є де тут ріка?

— На жаль, нема.

— Ну, то знаменито! Бод[ай] цього року матиму правди[ві] вакації!

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ.

(114)

Коли так поломінь уже добиралася до обох приголомшених, отже до Тарзана й людини-звірюки, збожеволілі з остраху горилі перед сходами боролися й роздирали один одного та затарасували дорогу до виходу. Тимчасом вогонь обхопив сходи й вони почулися зловленими в сіті.

Як уже всі виходи були відтяті, горилі серед реву й розпуки кинулися через балюстраду. Поломінь спиналася вгору стрункими шпилями вежі та перемінила їх у велитенські смолоскипи. Тоді цілі скелі заясніли та ціле місто показалося в сяйві дивних світел.

Вогонь і дим скакали високо вгору. Голодна поломінь переїла велику та грубу платву й ціла частина даху впала на розшаліле вогнище внизу. Тоді щораз ближче почала поломінь добиратися до двох неповоротних тіл. Нагло один із них зірвався. Це був Тарзан.

Він скочив на ноги й побачив тіло горилячого бога. Воно рухалося. Воно побачило Тарзана. Тоді звірюка сіла й приглядалася, як поломінь спиналася вгору й спалювала все довкруги них. Це виглядало як танець смерти. „Ми пропали", сказала звірюка серед оголомшення. „Кожний вихід для нас замкнений"!